

kamusal eğitim

ayhan ural

Ayhan URAL

KAMUSAL EĞİTİM

ISBN 978-625-8516-34-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

kamusal eğitim savunucularına

YAZAR HAKKINDA

Ayhan Ural, 1964 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokulu, 1975 yılında Trabzon Yomra Tepeköy Köyü İlkokulunda; ortaokulu, 1978 yılında Trabzon Yomra Özdil Köyü Ortaokulunda; liseyi, 1983 yılında Trabzon Lisesinde tamamlamıştır.

1989 yılında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Teknoloji Eğitimi Bölümü İş Yönetimi ve Ticaret Eğitimi Anabilim Dalından mezun olmuştur. 1993 yılında Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Teknoloji Eğitimi Anabilim Dalı İş Yönetimi ve Ticaret Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisansını, 1997 yılında ise Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Plânlaması ve Ekonomisi Bilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır.

1990-1992 yılları arasında Gazi Üniversitesi Bolu Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak, 1992-1998 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 1998-2002 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda, 2002- 2007 yılları arasında ise aynı üniversitenin Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. 2007-2013 yılları arasında Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde çalışmıştır. 2013 yılından bu yana, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında çalışmalarına devam etmektedir.

2009-2018 yılları arasında konuk öğretim üyesi olarak eş zamanlı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde lisans ve lisansüstü dersleri vermiştir. Ayrıca, çeşitli kamu kuruluşlarının hizmetiçi eğitim programlarında eğitimci olarak ders, kurs ve seminerler vermiştir. Yönetmelik görevi olarak ise yüksekokul müdürlüğü, meslek yüksekokulu müdür vekilliği, bölüm başkan yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur.

Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış makale, kitap, kitap bölümü, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli bilimsel top-

lantıda sunulmuş bildirileri bulunmaktadır. Eğitim yönetimi, eğitim politikası, kamusal eğitim, eleştirel pedagoji, öğretmen eğitimi alanlarıyla ilgili araştırma ve yayın faaliyetlerini sürdürmekte ve çeşitli akademik dergilerde editörlük, yayın kurulu üyeliği ve hakemlik yapmaktadır. Lisans ve lisans üstü düzeyde, Eğitim Politikası, Eğitimde Politika Analizi, Eleştirel Pedagoji, Karşılaştırmalı Eğitim, Eğitime Giriş, Eğitim Felsefesi, Sınıf Yönetimi, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi derslerini yürütmektedir. Ural'ın eserlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur:

Öğretmenlik Paradoksu

Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi

Hafif Ağır Denenceler

Ben Bir Okul Uydurdum

Öğretmenlik Eğitimine İlişkin Bir Model Önerisi

Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim Hareketleri

Yetişkinliğin Arka Bahçesinden Çocukluklar

The Dershane Business in Turkey

Eleştirel Eğitim Seçkisi

Tutkulu Bir Mücadele Öğretmenlik

Being a Teacher in Turkey: Formation, Shift, Disintegration, and Resistance

Çocukluğa Uzanan Görünen El

Örgütsel Çatışmanın Yönetimi

Öğretmenlik Üzerine

Türkiye'de Yeni Liberal Dönemdeki Eğitimsel Eşitsizlikler Üzerine

Eğitimde Neoliberal Dönüşüm

Okul Sistemleri ve Okulların Kademelendirilmesi Üzerine Düşünceler

Verirken Aldığım Ders Eğitim Felsefesi

Yönetilenlerin Pedagojisi

YAZARIN SUNUŞU

Bu kitap, *sürekli, eşit, parasız, bilimsel, laik, zorunlu ve ulusal* eğitim hakkı tartışmalarına katkı amacıyla yazılmıştır. Uzun sayılabilecek bir geçmişe sahip kamusal eğitim anlayış ve uygulaması, ideolojik, politik, felsefi ve hukuki açıdan çok yönlü bir kuşatma altında doğmuş ve gelişmiştir. Bu kuşatmanın etkisi, kamusal eğitim kavramının anlaşılmasını da etkilemiştir.

Bütün bu olumsuzlukların öznesi olarak, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik içinde bir yaşamın kurucusu olarak gördüğüm kamusal eğitimi, anlayabildiğim kadarıyla açıklamaya çalıştım. Kitaba sunuş yazar, Dr. Niyazi Altunya ve Dr. Ferudun Sezgin'e özellikle teşekkür ediyorum. Olgunun karmaşıklığı ve yetersizliğimin de farkında olarak uzun süredir ertelediğim bu metnin oluşturulmasında görüşlerinden yararlandığım herkese teşekkür ediyorum. Eksik bırakırım kaygısıyla adlarını yazamadıklarım için özür diliyorum. Kuramsal kaynakların yanında pratik uygulamaların içinde ve çevresinde önemli deneyimler paylaştığımız arkadaşlara teşekkür ediyorum. Türk Devrimi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin sağladığı kamusal eğitim olanakları için kurucuları ve onu yüceltenlere, gelişmemize katkı verenlere ayrıca teşekkür ediyorum.

Biliminin temel ilkelerine sadık kalmaya çalışarak yazdığım bu metinde, bana ait olan eksiklik ve yetersizliklerin giderilmesi için eleştiriri ve önerilerinizi urala@gazi.edu.tr e-posta adresime yazmanızdan mutluluk duyarım. Kitabın sizlere ulaşmasını sağlayan yayıncı kuruluş ve emekçilerine de ayrıca teşekkür ederim. Dayanışmayla.

Ayhan Ural

ORCID No: 0000-0002-2548-3745

Ankara, Aralık 2025

NİYAZİ ALTUNYA’NIN SUNUŞU

Eğitimbilimci Dr. Ayhan Ural’la tanışmamızın yaklaşık on beş yıllık bir geçmişi var. Onu aynı anda hem bilim insanı, öğretmen hem de dost olarak tanıdım. Onun çok sevdiği öğrencilerinin bile tezlerini nasıl didiklediğini, doğru yolu gösterdiğini yakından izledim. Benim de her zaman dostum ve koruyucu meleğim oldu; zaman geçtikçe dostluğumuz daha da pekişti.

Dostum Ural, eğitim bilimlerinin birçok dalında kalem oynatmış bir insandır. Onun değişik konularda yazdığı denemeleri bayılarak okurum. “Hafif Ağır Denenceler”, “Ben Bir Okul Uydurdum” gibi kitaplarının adlarını mizah diliyle koymuş olsa da çok ciddi sorunları dile getirir, çözümünü de önerir sevgili Ayhan. Kitaplarını katılımcı imecelerle oluşturmaya özen gösterir. Zaten O, selamlaşırken de vedalaşırken de “Dayanışmayla!” demeyi ihmal etmez. Bizim kültürümüzde kişileri hem eleştirmek hem de onlarla dost kalıp “dayanışmak” kolay değildir. Ayhan dostum bu konuda ustadır.

Asıl vurgulamak istediğim Dr. Ural’ın son yıllarda eğitim bilimlerinde kuramda yoğunlaşmasıdır. Hem elinizdeki bu kitapta hem de 2021 yılında küçük oylumlu bir kitap olarak yayımladığı “Bir Bilim Dalı Olarak Eğitim Politikası”nda O’nu yetkin bir kuramcı olarak görüyoruz. Bu anlamda birçok yazısı –makalesi– da var. Bu yaklaşım, belirli kalıplar içinde tezini yazıp defteri kapatanlara göre değildir. Ayhan’ın kendisini ve yazdıklarını eleştirmek için ne kadar uğraştığını bilirim. Yazık ki akademik dünyamızda kuramsal düşünme ve söylemde büyük bir üşengeçlik var. Oysa üniversite öğretmenin aslı görevi ders notu yazmak değil, o da önemli ama o üniversite öğretim elemanının ikincil görevidir.

Bu kitabın, Sayın Ural’ın ileride yapacağı daha kapsamlı bilimsel çalışmanın ön çalışması olduğuna inanıyor ve o eseri de bekliyorum; sabırsızlıkla.

Dr. Niyazi Altunya
Ankara, Aralık 2025

FERUDUN SEZGİN'İN SUNUŞU

Anayasada eğitim hakkı ve ödevi, eğitimi kişi açısından bir hak, devlet açısından bir ödev olarak tanımlıyor. Dolayısıyla devlet, sosyal devlet anlayışı gereğince eğitim hizmetinin nitelikli, düzenli ve sürdürülebilir bir şekilde vatandaşa ulaştırılması için gerekli altyapıyı kurmak, öğretmen istihdamını sağlamak ve kamusal eğitime erişimi garanti etmek zorundadır. Bu açıdan eğitim hizmetinin niteliği ve erişilebilirliği konusunda ödevini ne kadar etkili bir şekilde yerine getirdiğine yönelik olarak karar alıcıların, politikacıların düşünme ve değerlendirme yapmaya ihtiyaçları var.

Türkiye’de eğitim kademeleri açısından bazı istatistiksel farklar olmakla birlikte büyük ölçüde eğitimin devlet tarafından finanse edilen kamusal bir hizmet olduğu açıkça ortadadır. Toplam öğrenci popülasyonu içerisinde özel okullara gidenlerin oranı oldukça sınırlıdır. Bu durum eğitimin kamusal bir hizmet olma özelliğinin neden sürekli gündemde ve hatırdta tutulması gerektiğine yönelik anlamlı bir işarettir. Başka bir anlatımla eğitimde çözüm ve nitelik arayışları, büyük ölçüde devlet okullarında olup bitenleri iyi anlamaya yani okulun gündeliğini doğru analiz etmeye, eğitimin ve okulun etnometodolojisini doğru çözümsemeye bağlıdır.

Eğitime adanmış yıllarını ve akademik yaşantısının, epistemik birikiminin büyük çoğunluğunu kamusal eğitime ve devlet okullarının daha iyi anlaşılmasına harcayan Dr. Ural, birkaç kelimeyle tarif edilecek olsa milli ve kamusal eğitimi savunan, kamusal eğitime yürekten inanan ve devlet okullarının savunucusu olan bir entelektüel olarak ifade edilebilir. Sayın Dr. Ural, eğitimde piyasacı söylemlerin, akıl almaz retoriklerin, başdöndürücü kavram karmaşalarının yaşandığı, yapay zeka, makine öğrenmesi ve derin öğrenme gibi büyük söylemlerin parlatıldığı, gölge eğitim altında vatandaşın varını yoğunu çocuklarının sınav başarısı için harcadığı bir kaos ve bilinmezliğin içerisinde devlet okullarının ve kamusal eğitimin hafızalardan silinmeye yüz tutan toplumsal, ekonomik ve ideolojik bağlamını yeniden hatırlamamıza vesile olmuştur.

Dr. Ural'ın kendine has tarzıyla, akıcı ve akış yaratan sunumu, özgün yaklaşımı ile kaleme aldığı bu eser, kamusal eğitimin tanımını ve özelliklerini açık ve anlaşılır bir dille çözümlemesi açısından alanda önemli bir kavramsal boşluğu dolduracak potansiyele sahip. Kamusal eğitimin anlamına ve doğasına ilişkin bakış açısı, kamusal eğitimin özelliklerine yönelik sistemli kavramsallaştırması da eserin güçlü bir özelliği olarak öne çıkıyor. Dünyada ve Türkiye'de kamusal eğitimin tarihsel bağlamını, bugün ve gelecek perspektifi içinde tartışması, kitabın fark edilen bir diğer özelliği olarak ifade edilebilir. Kamusal eğitimin zorluklarına ve geleceğine ilişkin öngörülerini ile eser, alana ilgi duyan okurlara güzel bir bakış açısı sunuyor. Bu eserin, eğitim politikası alanına önemli katkılar sunacağı çok açık.

Prof. Dr. Ferudun SEZGİN
ORCID No: 0000-0002-7645-264X

Ankara, Aralık 2025

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında.....	iv
Yazarın Sunuşu.....	vi
Niyazi Altunya'nın Sunuşu	vii
Ferudun Sezgin'in Sunuşu	viii

1. BÖLÜM

KAMUSAL EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ

Kamusal Eğitimin Kapsamı ve Tanımı	1
Kamusal Eğitimin Özellikleri	11
Kamusal Eğitimin Süreklilik Özelliği.....	13
Kamusal Eğitimin Eşitlik Özelliği	16
Kamusal Eğitimin Parasızlık Özelliği	19
Kamusal Eğitimin Bilimsellik Özelliği.....	20
Kamusal Eğitimin Laiklik Özelliği	22
Kamusal Eğitimin Ulusallık Özelliği.....	24
Kamusal Eğitimin Zorunluluk Özelliği	27
Kamusal Eğitimin Tarafları	30
Kamu/Devlet İdaresi	30
Yurttaş/Birey	32
Kamusal Eğitimin İşlevleri	33

2. BÖLÜM

KAMUSAL EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Kamusal Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	45
Türkiye'de Kamusal Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi.....	49

3. BÖLÜM

KAMUSAL EĞİTİMİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Kamusal Eğitime İdeolojik ve Politik Saldırıları.....	54
Kamusal Eğitim Savunusu.....	59

Kaynakça.....	70
----------------------	-----------

Dizin	90
--------------------	-----------

1. BÖLÜM

KAMUSAL EĞİTİMİN KAVRAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde, kamusal eğitimin kavramsal temellerine ilişkin genel bir çerçeve çizilmesi amacıyla kamusal eğitimin kapsamı ve tanımı, kamusal eğitimin özellikleri, kamusal eğitimin işlevleri ve kamusal eğitimin tarafları başlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Kamusal Eğitimin Kapsamı ve Tanımı

Cumhuriyet devrimleriyle somutlaşan kamusal eğitim uygulamaları, farklı gelişim evrelerinden geçerek günümüze kadar gelmiştir. Kamusal eğitim kavramı, her ne kadar kapitalist ideolojinin bir yansıması olan Sanayi Devrimi ile dönüştürülmüş olsa da başlangıçtaki özgürleştirici ve eşitlikçi özelliğini korumaktadır. Ancak şu da bir gerçek ki günümüzde kamusal eğitim gibi bazı kavramlar hakkında konuşmanın ve karara varmanın geleneksel yolları, neoliberal ideoloji tarafından yapıbozumuna uğratılmış ve çoğu zaman da yerine konacak çok az şey bırakılmıştır.

Kamusal eğitim kavramı da birçok başka kavram gibi toplumsal olan üzerine yapılan tartışmaları kolaylaştıran, gerçeklikten çıkarsanan bir soyutlamaya dönüşmüştür. Dolayısıyla kamusal eğitim kavramını açıklamak ve üzerinde uzlaşa sağlayabilmek oldukça zordur. Bu zorluğu aşabilmek için kamusal eğitim kavramının ortaya çıktığı bağlam olan *sosyal kuramla* ilişkili olarak ele alınıp açıklanması gereklidir.